Ligur nyelv

A Wikipédiából, a szabad enciklopédiából

A **ligur nyelv** (saját elnevezése *lìguru* vagy *lengua/léngoa ligure*; nem tévesztendő össze az ókori itáliai *liguri nyelv*vel) nyelvjárások formájában élő újlatin nyelvváltozat, amelyet az olaszországi Liguriában, Franciaországban, Monacóban, valamint Szardínia délnyugati csücskében mintegy 1,9 millióan beszélnek, kétnyelvűségben a sztenderd olasszal, illetve a franciával. Legközelebbi rokonságban a többi galloitáliai dialektussal áll, főként az emilián–romanyol nyelvvel és a lombard nyelvjárásokkal. Hangtanilag a rétoromán dialektusokkal, az okcitánnal és a franciával, nyelvtanilag és szókincs tekintetében az olasszal mutat egyezéseket. Legjelentősebb nyelvjárása a genovai, melynek szabályozására 1970 óta működik az *Académia Ligùstica do Brénno*. Legtávolabbi dialektusa közé tartozik a monacói nyelv *(Munegascu)*, amelyről megoszlanak a vélemények valóban lehet-e nyelvnek tekinteni a ligur mellett.

Ligur	
Lìguru, ligure	
Beszélik	Olaszország, Franciaország, Monaco
Terület	Liguria Szardínia: Carloforte és Calasetta Toszkána: Capraia Piemont: Novese és felső Tanaro Emilia-Romagna: felső Appennino piacentino Lombardia: Santa Margherita di Staffora és Brallo di Pregola Franciaország: Bonifacio és Nizzardo Monaco
Beszélők száma	~1,9 millió (becsült) fő
Nyelvcsalád	Indoeurópai nyelvcsalád → itáliai ág → újlatin nyelvek → nyugati csoport → gallo–ibér nyelvek → galloromán nyelvek → galloitáliai csoport → **ligur nyelv**
Írásrendszer	Latin ábécé

Főbb jellemzői

Magánhangzórendszere hangsúlyos szótagban 9 hangszínt tartalmazhat, melyek hosszúsága jelentésmegkülönböztető szerepű, vagyis összesen 18 fonémát jelent: /a, e, ɛ, i, o, ɔ, ø, u, y/, illetve /aː, eː, ɛː, iː, oː, ɔː, øː, uː, yː/. Sajátosságai közé tartozik, hogy a latin hosszú Ū ü-vé alakult (mint a franciában). További jellegzetessége, hogy a hangsúlyos és a hangsúlytalan magánhangzó egyaránt lehet rövid és hosszú is; ugyanakkor a rövid magánhangzót csak hangsúlyos helyzetben jelölik – zárt **(´)** vagy nyílt **(`)** – ékezettel.

A magánhangzók átírása a következő (genovai):

- **a, à** = rövid á
- **â** = hosszú magyar á
- **è** = rövid nyílt e
- **æ** = hosszú nyílt e
- **e, é** = rövid zárt e
- **ê** = hosszú magyar é
- **i, ì** = rövid i
- **î** = hosszú magyar í
- **ò** = rövid nyílt o
- **ö** = hosszú nyílt o

- **o, ó** = rövid u
- **ô** = hosszú magyar ú
- **u, ù** = rövid magyar ü
- **û** = hosszú magyar ű

A mássalhangzók közül a latin BL-, PL-; FL-; CL-, GL- csoportok palatalizálódtak:

- BL/GL > [ʤ]: BLASPHEMA > *giástemma* (vö. spanyol *lástima*), GLAREA > giæra
- CL/PL > [ʧ]: CLAMARE > ciamâ (vö. spanyol *llamar* és portugál *chamar)*
- FL > [ʃ]: FLORE > *sciu*

Számos egyszerű latin mássalhangzó eltűnt magánhangzók közötti helyzetben, amely szintén a galloromán nyelvekre jellemző.

Hivatalos állapot	
Hivatalos	Sehol
Nyelvkódok	
ISO 639-1	–
ISO 639-2	`roa`
ISO 639-3	`lij (http://www.ethnologue.com/show_language.asp?code=lij)`

 A Wikimédia Commons tartalmaz *Lìguru, ligure* témájú médiaállományokat.

A mássalhangzók átírása hasonló az olaszéhoz, a következő eltérésekkel:

- **ç** = sz hangot jelöl *e* és *i* előtt
- **s** = ejtése mindig sz, kivétel zöngés mássalhangzó előtt, ahol z
- **z** = ejtése z
- **x** = ejtése zs

A határozott névelő egyes számban hímnemben *o*, nőnemben *a*, magánhangzós szókezdet előtt mindkettő *l'*; többes számban *i* és *e*. A határozatlan névelő alakjai: hímnemben *un/unn*, nőnemben *una*. A többes szám képzése az olaszéhoz hasonlóan történik.

Tőszámnevek 1-től 10-ig: *un, duî, tréi, cuattrù, çinque, séi, sette, oetto, neuve, dexe*.

Francia–ligur (monacói) kétnyelvű utcanévtábla Monacóban

Nyelvi példák

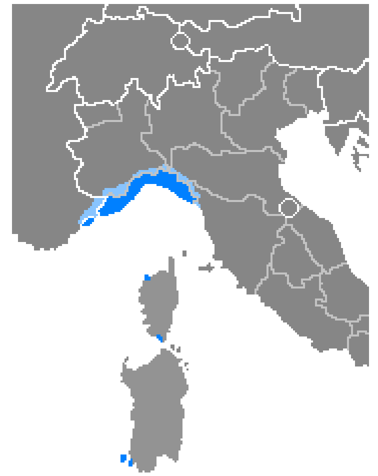
- **Az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata** 1. cikkelye:

> **Tùtti i òmmi nàscian lìberi e pægi in dignitæ e drîti. Son dotæ de raxon e de conscensa e dêvan agî i-ûn verso i-âtri inte'n spirrito de fraternitæ.**
> *„Minden ember szabadon születik, és egyenlő méltósága és joga van. Ésszel és lelkiismerettel bírván egymással szemben testvéri szellemben kell viselkedniük"*

- 🔊 **Részlet egy költeményből** Genovai nyelvjárásban

Külső hivatkozások

- Ethnologue (http://www.ethnologue.com/show_language.asp?code=lij) adatjelentés a ligur nyelvről
- Académia Ligùstica do Brénno (https://web.archive.org/web/20110117125648/http://www.zeneize.net/index.html)
- GENOVÉS.com.ar - Ligur nyelv (https://web.archive.org/web/20110110163418/http://www.genoves.com.ar/)(spanyolul)

Ligur
